

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om främjande av handikappades sysselsättning och utbildning

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om rehabiliteringspenning, folkpensionslagen och lagen om handikappbidrag ändras. Syftet med propositionen är att alla unga i åldern 16—18 år med handikapp skall ges möjlighet till yrkesinriktad utbildning. Av denna anledning skall sådana unga som annars skulle börja få invaliditetspension när de har fyllt 16 år i stället börja få rehabiliteringspenning på grundval av en personlig studie- och rehabiliteringsplan. Rehabiliteringspenningens belopp föreslås till 2 100 mk i månaden. Dessutom föreslås att

den som får full invaliditetspension enligt folkpensionslagen skall kunna lämna folkpensionen vilande minst sex månader och högst två år, om han eller hon blir sysselsatt. För denna tid betalas personen i fråga ett handikappbidrag som är lika stort som specialhandikappbidraget, dvs. 1 796 mk i månaden.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 1999 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 augusti 1999.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

Den av social- och hälsovårdsministeriet tillsatta handikapparbetsgruppen '96 konstaterade att grunderna för och innehållet i den sociala tryggheten för människor med handikapp bör moderniseras. De resurser som står till buds måste klart och tydligt styras så, att människor med handikapp uppmuntras till aktivitet och egna initiativ och så, att olika grupper av handikappade bemöts jämlikt. Enligt arbetsgruppen skall förvärvsarbete prioriteras framom invaliditetspension också i fråga om människor med nedsatt funktionsförmåga. I stället för pensionsalternativet behövs stöd och tjänster som sporrar människor med handikapp till ett normalt arbetsliv och arbetsgivarna till att erbjuda dem arbete.

Statsrådet har också antagit en sysselsättningspolitisk verksamhetsplan för Finland som överensstämmer med Europeiska unionens riktlinjer för sysselsättningen. En åtgärd som nämns i planen är möjlighet för funktionshämjade att lämna sin pension vilande, om de upplever att de klarar sig i arbetslivet.

Syftet med propositionen är att bidra till att stöda människor med handikapp, som vill söka sig ut i arbetslivet, genom att eliminera vissa osmidigheter i pensionssystemet. Lagen om arbetskraftsservice (1005/1993) har redan ändrats så, att klienterna har rätt till en plan för arbetssökande (1353/1997). Rätten gäller också arbetslösa med handikapp.

2. Nuläge och föreslagna ändringar

2.1. Stöd för ungas utbildning

Enligt folkpensionslagen (347/1956) är i Finland bosatta personer som har fyllt 16 år försäkrade för ålderdom, arbetsoförmåga och arbetslöshet. Enligt 22 § folkpensionslagen anses arbetsoförmögen den, som till följd av sjukdom, lyte eller kroppsskada är oförmögen att utföra sitt sedvanliga arbete eller annat därmed jämförligt arbete, som med beaktande av hans ålder, yrkesskicklighet och övriga omständigheter bör anses vara för honom lämpligt och trygga en skälig utkomst. Folkpension får enligt 22 § 2 mom. folkpensionslagen också den som är blind eller oförmögen att röra sig.

Unga långtidssjuka och handikappade bör i första hand styras till yrkesinriktad rehabilitering innan de ges invaliditetspension. Av denna anledning vore det motiverat att de inte beviljas pension innan den första yrkesinriktade utbildningen har avslutats eller innan det på ett tillförlitligt sätt har utretts att möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering inte föreligger. För närvarande kan pension beviljas trots att den yrkesinriktade utbildningen ännu inte har avslutats, vilket inte kan anses vara ändamålsenligt eller sporra någon till att söka sig ut i arbetslivet. Det främsta syftet med ändringen är att påverka de svårt funktionshämjade ungdomar som hittills har börjat lyfta pension direkt utan någon effektiverad bedömning av arbetsförmågan eller rehabilitering. Reformen riktas till de ungdomar beträffande vilka handikappets totala svårighetsgrad förutsätter fördjupad handledning och rehabilitering. Samtidigt justeras nivån på deras rehabiliteringspenning så att den stöder rehabilitering i stället för invaliditetspension. Rehabiliteringspenningförmånderna för andra funktionshämjade ungdomar förblir oförändrade.

Rehabiliteringspenningen för de ungdomar som omfattas av denna reform blir 2 100 mk i månaden. Då har man beaktat att barnbidrag betalas för ungdomarnas uppehälle, och till ungdomarna betalas ett handikappbidrag enligt lagen om handikappbidrag (124/1988) som är högre vårdbidraget för pensionstagare, om förutsättningar enligt lagen föreligger. För yrkesinriktad utbildning och annan yrkesinriktad rehabilitering utarbetas en personlig studie- och rehabiliteringsplan för ungdomarna. Ungdomarna betalas rehabiliteringspenning för säkerställande av den yrkesinriktade rehabiliteringen, och om den unga personen deltar i rehabilitering när han eller hon fyller 18 år, betalas rehabiliteringspenning till dess att den pågående rehabiliteringsperioden har slutat. Om möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering inte anses föreligga eller om den yrkesinriktade utbildningen avslutas utan resultat, kan personen i fråga beviljas invaliditetspension när kriterierna för beviljande av den uppfylls. Invaliditetspension beviljas inte förrän den pågående rehabiliteringen har slutat även om rehabiliteringen fortsätter sedan den unga personen fyllt 18 år. För vänte- och mellantiderna be-

talas rehabiliteringspenningen minskad med 20 %.

2.2. Betalning av rehabiliteringspenning för tiden för läroavtalsutbildning

Läroavtalsutbildningen intar en viktig ställning när det gäller att förbättra och utveckla lärandet och utbildningen på arbetsplatsen samt kontakterna med arbetslivet. Enligt de nuvarande reglerna kan rehabiliteringspenning inte betalas för tiden för läroavtalsutbildning. Arbetsgivaren betalar den som utbildas lön för tiden för läroavtalsutbildning. Arbetsgivaren får också kostnadsersättningar för utbildningstiden. Det föreslås att till lagen om rehabiliteringspenning (611/1991) fogas en bestämmelse om att till den som är handikappad på det sätt som avses i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten (610/1991) kan med stöd av ett läroavtal betalas rehabiliteringspenning för tiden för läroavtalsutbildning.

2.3. Stöd för sysselsättning av handikappade

Att förvärvsarbete skall utgöra den främsta utkomstkällan med tanke på den sociala tryggheten gäller också människor med handikapp. De bör klarare än för närvarande uppmuntras att söka sig ut i arbetslivet. Många människor med handikapp har uttryckt önskemål om att få försöka klara sig i arbetslivet, men de har varit osäkra på om de får behålla sitt utkomstskydd. De som lyfter individuell förtidspension har redan nu möjlighet att s.a.s. lämna pensionsrätten vilande. Det är viktigt att människor med handikapp i större utsträckning än för närvarande skulle våga använda sina resurser för förvärvsarbete och kunna göra så utan att gå miste om sin rätt till invaliditetspension.

För att det för människor med handikapp skall löna sig bättre att arbeta än att lyfta pension, bör arbete också stödas med ett handikappbidrag som är lika stort som specialhandikappbidraget (1 796 mk i månaden 1998) och som utgör skattefri inkomst. Handikappbidraget är motiverat även av den anledningen att arbete förorsakar en handikappad mera kostnader än om han eller hon lyfter pension. Denna förmån stöder endast sysselsättning av sådana som får invaliditetspension enligt folkpensionslagen. I synnerhet förbättrar reformen ställningen för

sådana människor med handikapp som inte har fått del av de handikappförmåner som folkpensionsanstalten betalar eller som har fått mindre handikappförmåner, t.ex. människor med psykiska problem och utvecklingsstörda. Vårdbidraget för pensionstagare är lägre än handikappbidraget. Handikappbidraget undanröjer de snedvridningar som har förekommit i anslutning till indragningen av invaliditetspensionen när löneinkomsterna blir ungefär 3 500 mk eller mera.

Den utvidgade möjligheten att lämna pensionen vilande gäller endast sådana människor med handikapp som får enbart folkpension. Invaliditetspensionen kan lämnas vilande minst sex och högst 24 månader. Under tiden i arbete förtjänar man in sitt eget arbetspensionsskydd på normalt sätt. Till en tid i arbete på sex månader hänför sig bl.a. arbetspensionssystemets s.k. återstående tid. Till den som får handikappbidrag betalas inte vårdbidrag för pensionstagare. Att pensionen lämnas vilande inverkar inte heller på rätten att få rehabilitering enligt lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten.

3. Propositionens ekonomiska verkningar

Att stöd ges för yrkesinriktad rehabilitering för unga före en eventuell invaliditetspension och att det i regel blir möjligt att bevilja pension endast till dem som fyllt 18 år förorsakar till följd av ikraftträdelsetidpunkten merutgifter på 2,0 milj. mk 1999 i form av utgifter för rehabiliteringspenning, rehabiliteringsåtgärder, handikappbidrag och barnbidrag, om förslaget godkänns. År 2000 uppgår merutgifterna till 15,4 milj. mk, år 2001 till 29,7 milj. mk, år 2002 till 37,2 milj. mk, år 2003 till 38,3 milj. mk, år 2004 till 39,5 milj. mk och år 2005 till 40,6 milj. mk. År 2005 är dock inbesparingen i pensionsutgifterna större än motsvarande ökning av utgifterna för rehabiliteringspenning, rehabiliteringsåtgärder, handikappbidrag och barnbidrag, och då blir inbesparingen i pensionsutgifterna 43,5 milj. mk samt den totala inbesparingen till följd av ändringen 2,9 milj. mk. År 1999 är inbesparingen i pensionsutgifterna 1,2 milj. mk, år 2000 11,0 milj. mk, år 2001 22,4 milj. mk, år 2002 29,8 milj. mk, år 2003 34,4 milj. mk och år 2004 39,0 milj. mk. Kalkylerna bygger på antagandet att 40 % av dem som deltagit i

rehabiliteringen placerar sig i arbetslivet.

År 1997 började 904 personer i åldern 16—17 år få invaliditetspension.

Den utvidgade rätten till rehabiliteringspenning för dem som deltar i läroavtalsutbildning föranleder år 1999 merutgifter på ungefär 1 milj. mk, år 2003 är merutgifterna 3 milj. mk och framöver uppgår merkostnaderna till ungefär 5 milj. mk.

Ungefär 49 000 personer lyfter invaliditetspension som beviljats tills vidare. För den tid pensionen lämnas vilande betalas ett handikappbidrag som är lika stort som specialhandikappbidraget per månad. Att en pension som betalas ut lämnas vilande leder å ena sidan till att utgifterna för handikappbidraget ökar och å andra sidan till inbesparingar i folkpensionsutgifterna. År 1999 ökar utgifterna med 0,9 milj. mk och minskar de med ungefär 1,5 milj. mk, dvs. inbesparingen blir sammanlagt 0,6 milj. mk. Spareffekten fortsätter från och med år 2000, då den är 9 milj. mk, år 2001 är den 18 milj.

mk, år 2002 28 milj. mk, år 2003 35 milj. mk, år 2004 42 milj. mk och år 2005 42 milj. mk.

De totala effekterna av reformen ökar utgifterna för förmånerna med 1,2 milj. mk år 1999. Redan år 2000 minskar emellertid de totala utgifterna med 1,6 milj. mk, år 2001 med 5,7 milj. mk, år 2002 med 15,6 milj. mk, år 2003 med 26,1 milj. mk, år 2004 med 36,5 milj. mk och år 2005 med 39,9 milj. mk. Inbesparingen beror i första hand på att folkpensionsutgifterna minskar.

Kostnadsbedömningarna har gjorts utgående från förmånsbeloppet år 1999.

4. Beredningen av propositionen

Förslagen baserar sig på betänkandet av handikapparbetsgruppen '96. Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag i samarbete med folkpensionsanstalten. Företrädare för det riksomfattande handikapprådet har hörts.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lagen om rehabiliteringspenning

5 §. *Grunderna för beviljande av rehabilitering.* Läroavtalsutbildning är ett av de sätt på vilka yrkesutbildning kan ordnas. För att man för handikappade personer oftare än för närvarande skall kunna ordna arbetslivsriktad utbildning även i form av läroavtalsutbildning, föreslås i ett nytt 4 mom. att det skall vara möjligt att betala rehabiliteringspenning för tiden för läroavtalsutbildning. Utbildningen föreslås ske i form av yrkesutbildning enligt det normala systemet med läroavtalsutbildning och den kommer inte heller framdeles att vara sådan rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten. Med stöd av läroavtal betalas för utbildningstiden dock rehabiliteringspenning till den som är handikappad på det sätt som avses i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten. Det föreslås att en sådan del av rehabiliteringspenningen som motsvarar lönen skall betalas till arbetsgivaren.

5 a §. *Rehabiliteringspenning till unga för säkerställande av yrkesinriktad rehabilitering.* Avsikten är att en 16- eller 17-åring, vars arbetsförmåga på det sätt som förutsätts

i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten väsentligt har försämrats på grund av sjukdom, lyte eller kroppsskada och som betraktas som gravt handikappad, i stället för att eventuellt beviljas invaliditetspension skall omfattas av aktiv yrkesinriktad rehabilitering. För säkerställande av yrkesinriktad rehabilitering föreslås att till dessa unga personer som utkomstskydd skall betalas rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning.

Enligt gällande lag om rehabiliteringspenning förutsätts för erhållande av rehabiliteringspenning att ett rehabiliteringsbeslut har fattats gällande sökanden. De unga som avses i denna paragraf går i regel ännu i grundskola, eftersom läroplikten för handikappade unga personer enligt grundskolelagen (476/1983) kan fortsätta ända tills de fyller 17 år. Medan grundskolan ännu pågår kan för dem inte ordnas långvarig yrkesinriktad rehabilitering, t.ex. yrkesutbildning. Sålunda är det inte heller möjligt att i fråga om dem fatta ett sådant rehabiliteringsbeslut som förutsätts i lagen om rehabiliteringspenning. Därför föreslås i den nya 5 a § en bestämmelse enligt vilken rehabiliteringspenning i syfte att förebygga invaliditetspensionering betalas till 16 - 17-åriga unga perso-

ner redan i det skede då det inte ännu är möjligt att närmare fastställa några egentliga mål för den yrkesinriktade rehabiliteringen och något rehabiliteringsbeslut därför inte kan fattas.

Gällande 7 § 3 mom. utgör hinder för betalning av rehabiliteringspenning till dessa unga medan de går i grundskola, eftersom rehabiliteringspenning kan betalas bara i sådana fall då grundutbildningen är nödvändig för att personen i fråga skall kunna antas till yrkesinriktad omskolning eller vidareutbildning.

Med tanke på säkerställandet av rehabilitering av en handikappad ung person och garantierandet av ett oavbrutet utkomstskydd är det dock ändamålsenligt att rehabiliteringspenning även för tiden för grundutbildning som avses ovan utan hinder av 7 § 3 mom. skall kunna betalas till varje ung person som uppfyller villkoren i 5 a §. En bestämmelse om detta ingår i 1 mom.

Enligt paragrafen skall en förutsättning för beslut om rehabiliteringspenning vara att en personlig studie- och rehabiliteringsplan tillsammans med den unga och hans vårdnadshavare har uppgjorts i samarbete mellan myndigheterna i den ungas hemkommun, närmast social-, hälsovårds- och undervisningsmyndigheterna, samt vid behov andra sakkunnigmyndigheter. Det är viktigt med tanke på en målinriktad och kontinuerlig rehabilitering av den unga. Genom förordning skall bestämmas närmare om uppgörandet av planen och dess innehåll.

8 §. *Betalningstid.* I gällande 2 mom. bestäms att rehabiliteringspenning kan betalas även för tiden från rehabiliteringsbeslutet till rehabiliteringens början samt för tiden mellan rehabiliteringsperioder. För sådana väntetider och mellanperioder är rehabiliteringspenningen 80 % av rehabiliteringspenningen för aktiv tid, och rehabiliteringspenningen betalas enligt prövning. Rehabiliteringspenning betalas inte för väntetider och mellanperioder om personen för samma tid har andra inkomster som tryggar utkomsten, t.ex. pension eller sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen (364/1963). Barnbidrag och handikappbidrag hindrar inte att rehabiliteringspenning betalas för väntetider och mellanperioder.

För att säkerställa att rehabiliteringspenning betalas utan avbrott garanteras i det föreslagna 3 mom. sådana unga personer som avses i 5 a § rätt till rehabiliteringspenning

även för väntetider och mellanperioder. Väntetiden anses börja den första dagen under den period som beslutet om rehabiliteringspenning för den unga gäller.

Rehabiliteringspenning för mellanperioder skall enligt förslaget betalas för tiden mellan rehabiliteringsperioder. Beloppet av rehabiliteringspenning för väntetider och mellanperioder skall utgöra 80 % av den rehabiliteringspenning som betalas för aktiv rehabiliteringstid.

9 §. *Självrisktid.* I gällande paragraf bestäms om självrisktid. Den omfattar den dag rehabiliteringen inleds och de nio följande vardagarna. I fråga om rehabiliteringspenning för väntetid börjar självrisktiden den dag rehabiliteringsbeslutet ges.

Eftersom det i de fall som avses i 5 a § skall vara möjligt att betala rehabiliteringspenning utan rehabiliteringsbeslut, bestäms i det nya 2 mom. att självrisktidens längd enligt huvudregeln i 9 § kan räknas så att den börjar den första dagen under den period som beslutet om rehabiliteringspenning för den unga gäller.

17 a §. *Rehabiliteringspenning för unga handikappade.* Eftersom syftet är att rehabiliteringspenning skall betalas till unga handikappade 16 - 17-åringar för att förebygga att de beviljas pension, bör storleken av rehabiliteringspenningen bestämmas till en nivå som motsvarar pension, varvid även skall beaktas andra sociala förmåner som eventuellt betalas samtidigt, t.ex. handikappbidrag och barnbidrag. Utgående från detta bör rehabiliteringspenningen vara 2 100 mk i månaden. Beloppet anges i den nya 17 a §.

25 §. *Ansökan om förmåner.* Det föreslås att till 1 mom. fogas en bestämmelse enligt vilken rehabiliteringsbeslut inte fordras i fråga om sådana unga som avses i 5 a §.

27 §. *Betalning.* Enligt gällande paragraf betalas rehabiliteringspenning efter rehabiliteringsperioden. I fråga om yrkesutbildning betalas rehabiliteringspenningen månatligen i förskott.

I syfte att förenhetliga betalningspraxis föreslås i 1 mom. att rehabiliteringspenning alltid skall betalas i efterskott enligt bestämda terminer. Förfarandet motsvarar det som gäller betalning av sjukdagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Genom betalning i efterskott kan även antalet fall då man betalt för mycket minskas.

31 §. *Indexjustering.* I gällande paragraf bestäms om indexjustering av rehabilite-

ringspenning som bestäms enligt 14 eller 15 §. Även sådan rehabiliteringspenning som bestäms enligt 17 a § behöver indexjusteras. Det föreslås att en bestämmelse om detta fogas till paragrafen.

1.2. Folkpensionslagen

20 §. I paragrafen bestäms om de pensioner som betalas i folkpension. Det föreslås att till 1 mom. 2 a-punkten fogas ett omnämnande om att invaliditetspension kan betalas till den som inte har fyllt 18 år bara under de förutsättningar som anges i det nya 39 § 4 mom., i de fall då personen i fråga inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller då den yrkesinriktade rehabiliteringen har avbrutits eller upphört som resultatlös på grund av sjukdom.

22 §. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket invaliditetspension kan lämnas vilande. En förutsättning för att pensionen skall kunna lämnas vilande är att det inte har inträffat någon sådan väsentlig förändring i pensionstagarens hälsotillstånd att pensionen kunde indras. Dessutom förutsätts att personen i fråga genom sitt förvärvsarbete kan anses få en sådan skälig utkomst som folkpensionslagen förutsätter. Bara sådana invaliditetspensioner som beviljats tills vidare kan lämnas vilande. Möjligheten att lämna vilande gäller bara full folkpension, med vilken likställs även sådan pension vars belopp har minskats på grund av att det ställts i relation till den tid personen i fråga varit bosatt i Finland. Eftersom det är ändamålsenligt att sådana familje- och försörjningspensioner som beviljats enligt arbetspensionslagarna samt lagen om olycksfallsförsäkring (608/1948), trafikförsäkringslagen (279/1959), lagen om skada, ådragen i militärtjänst (404/1948) och lagen om olycksfall i militärtjänst (1211/1990) inte skall inverka på möjligheten att lämna pensionen vilande, föreslås att till paragrafen fogas ett omnämnande om att de nämnda pensionerna inte beaktas vid bestämmandet av full invaliditetspension. Den tid för vilken en pension kan lämnas vilande föreslås vara minst sex och högst 24 månader.

Dessutom föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 5 mom., i vilket bestäms om ett handikappbidrag som i syfte att stöda att en person arbetar betalas för den tid pensionen är vilande. Bidraget skall vara lika stort som specialhandikappbidrag. Invaliditetspension

skall börja betalas på nytt, om personen i fråga helt upphör att arbeta eller om arbetet minskar så, att han inte längre kan anses få en skälig utkomst av sitt arbete. Efter utgången av den tid för vilken pensionen är vilande upphör pensionen, om inte särskilt krav på betalning av pension har framställts. Under den tid pensionen är vilande betraktas personen i fråga inte som pensionstagare. Samtidigt föreslås att nuvarande 4 mom. blir 6 mom.

30 a §. Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 5 mom., i vilket bestäms att pensionstagares vårdbidrag inte betalas för den tid under vilken invaliditetspensionen är vilande och personen i fråga får handikappbidrag. Det föreslås att nuvarande 5 och 6 mom. blir 6 och 7 mom.

39 §. Enligt förslaget fogas till paragrafen ett nytt 4 mom. Invaliditetspension skall inte kunna beviljas en ung person som inte fyllt 18 år förrän hans möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering har utretts och hans rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning har upphört. Om rehabilitering eller betalning av rehabiliteringspenning pågår när personen i fråga fyller 18 år, skall pension inte kunna beviljas förrän rehabiliteringen och betalningen av rehabiliteringspenning har upphört. Invaliditetspension skall kunna beviljas den som inte fyllt 18 år bara om det har utretts att möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering inte finns eller om rehabiliteringen har avbrutits eller upphört som resultatlös på grund av sjukdom. I dessa fall betalas till personen i regel dock inte dagpenning enligt sjukförsäkringslagen. Det föreslås att nuvarande 4 mom. blir ett nytt 5 mom. i stället för det 5 mom. som upphävts genom lag 214/1991.

1.3. Lagen om handikappbidrag

2 §. I 3 mom. bestäms om ett handikappbidrag som till storleken av specialhandikappbidrag betalas för den tid folkpensionen är vilande.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 augusti 1999.

3. Lagstiftningsordning

Enligt 15 a § (969/1995) regeringsformen

har var och en som inte förmår skaffa sig den trygghet som behövs för ett människovärdigt liv rätt till oundgänglig utkomst och omsorg. Genom lag skall var och en garanteras rätt att få sin grundläggande utkomst tryggad vid arbetslöshet, sjukdom, arbetsförmåga och under ålderdomen samt vid barnafödelse och förlust av en försörjare.

Den rehabiliteringspenning som i syfte att förebygga beviljande av invaliditetspension skall betalas till unga personer som inte fyllt 18 år är större än rehabiliteringspenningen till sådana personer som inte alls har vid beskattningen fastställda arbetsinkomster för bestämmande av rehabiliteringspenningen. En ung person kan även få handikappbidrag, och för hans uppehälle betalas barnbidrag.

Om en person inte har möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller om den yrkesinriktade rehabiliteringen har avbrutits eller upphört som resultatlös på grund av sjukdom, skall han beviljas invaliditetspension såvida villkoren för sådan uppfylls.

För den tid under vilken invaliditetspension lämnas vilande betalas till den försäkrade ett handikappbidrag som är lika stort som specialhandikappbidraget. För tiden i arbete uppkommer de normala arbetspensionsförmåner och andra förmåner som ansluter sig till arbetsförhållandet.

Lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om rehabiliteringspenning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringspenning (611/1991) 25 § 1 mom., 27 § 1 mom. och 31 §,

av dessa lagrum 25 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1065/1994 och 31 § sådana den lyder i lag 1503/1995, samt

fogas till 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1065/1994, ett nytt 4 mom., varvid de nuvarande 4 och 5 mom. blir 5 och 6 mom., till lagen en ny 5 a §, till 8 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1503/1995, ett nytt 3 mom., till 9 §, sådan den lyder i lag 1654/1992, ett nytt 2 mom. samt till lagen en ny 17 a § som följer:

5 §

Grunderna för beviljande av rehabilitering

För tiden för sådan i lagen om läroavtal-utbildning (1605/1992) avsedd läroavtalsutbildning som ordnas såsom rehabilitering kan rehabiliteringspenning med stöd av ett läroavtal betalas till den som är handikappad på det sätt som avses i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten. Därvid förutsätts att utbildningen är nödvändig enligt 4 §.

5 a §

Rehabiliteringspenning till unga för säkerställande av yrkesinriktad rehabilitering

För förebyggande av invaliditetspensione-

ring och säkerställande av yrkesinriktad rehabilitering betalas rehabiliteringspenning, utan hinder av 7 § 3 mom., förutom i de situationer som nämns i 5 § även till unga personer som fyllt 16 år och är handikappade på det sätt som avses i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten, förutsatt att en personlig studie- och rehabiliteringsplan har uppgjorts. Rehabiliteringspenning i enlighet med denna paragraf betalas högst till utgången av den månad under vilken mottagaren fyller 18 år. Om mottagaren när han fyller 18 år deltar i rehabilitering, fortsätter betalningen av rehabiliteringspenning till utgången av den månad under vilken den pågående rehabiliteringsperioden har löpt ut.

Den plan som avses i 1 mom. uppgörs tillsammans med den unga och hans vårdnadshavare som samarbete mellan den ungas hemkommun och vid behov andra sakkunnigmyndigheter. Den skriftliga planen sänds

avgiftsfritt till folkpensionsanstalten för behandling av ansökan om rehabiliteringspenning.

Genom förordning bestäms närmare om de perioder som berättigar till rehabiliteringspenning samt om uppgörandet av studie- och rehabiliteringsplanen och om innehållet i denna plan.

8 §

Betalningstid

En handikappad ung person som inte fyllt 18 år och är berättigad till rehabiliteringspenning enligt 5 a § har rätt till rehabiliteringspenning även för tiden mellan rehabiliteringsperioder samt för den tid under vilken han väntar på ett rehabiliteringsbeslut eller på att rehabiliteringen skall börja. Rehabiliteringspenningen betalas då minskad med 20 procent. Närmare föreskrifter om grunderna för betalningen meddelas av folkpensionsanstalten.

9 §

Självrisktid

När rehabiliteringspenning som beviljats enligt 5 a § betalas för sådan i 8 § 3 mom. avsedd tid då klienten väntar på att rehabiliteringen skall börja, räknas självrisktiden från den första dagen under den period som beslutet om rehabiliteringspenning gäller.

17 a §

Rehabiliteringspenning för unga handikappade

Rehabiliteringspenning som betalas enligt 5 a § utgör per dag en tjugofemtedel av 2 100 mark, om inte mottagaren av rehabiliteringspenning har rätt till en större rehabiliteringspenning enligt andra bestämmelser i denna lag.

25 §

Ansökan om förmåner

Rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning skall sökas hos folkpensionsanstalten. I samband med ansökan om rehabiliteringspenning skall rehabiliteringsbeslutet visas upp. Det förutsätts dock inte att rehabiliteringsbeslutet visas upp, om rehabiliteringspenning söks med stöd av 5 a §.

27 §

Betalning

Rehabiliteringspenning betalas betalningsperiodsvis efter rehabiliteringsperioden så, att den första betalningsposten omfattar de sex första vardagar för vilka rehabiliteringspenning betalas och varje följande betalningspost 25 vardagar. Närmare föreskrifter om betalningsförfarandet samt om de utredningar som behövs meddelas av folkpensionsanstalten.

31 §

Indexjustering

En rehabiliteringspenning som bestäms enligt 14, 15 eller 17 a § skall årligen indexjusteras med iakttagande av 9 § 2 mom. första meningen lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1999.

Vad som bestäms i 5 § 4 mom. tillämpas bara på läroavtalsutbildning som börjar efter det att lagen trätt i kraft.

Vad som bestäms i 5 a § tillämpas inte på rehabiliteringspenning som betalas för rehabilitering som börjat före lagens ikraftträdande.

2.

Lag

om ändring av folkpensionslagen

I enlighet med riksdagens beslut ändras i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/1956) 20 § 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag 1487/1995, samt fogas till 22 §, sådan den lyder i lagarna 697/1964 och 670/1985 samt i nämnda lag 1487/1995, nya 4 och 5 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 6 mom., till 30 a §, sådan den lyder i lagarna 123/1988 och 979/1996, ett nytt 5 mom., varvid de nuvarande 5 och 6 mom. blir 6 och 7 mom., till 39 §, sådan den lyder i lagarna 705/1965, 572/1982, 214/1991, 564/1993 och 1502/1995 samt i nämnda lag 1487/1995, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir ett nytt 5 mom. i stället för det 5 mom. som upphävts genom nämnda lag 214/1991, som följer:

20 §

I folkpension betalas:

2) invaliditetspension:

a) till en arbetsoförmögen person som inte har fyllt 65 år, dock till den som inte har fyllt 18 år bara under de förutsättningar som anges i 39 § 4 mom.,

b) i de fall som avses i 22 § 1 mom. och 22 b § i form av rehabiliteringsstöd till en arbetsoförmögen person som inte har fyllt 65 år, eller

c) i de fall som avses i 22 a § i form av individuell förtidspension till en person som har fyllt 58 men inte 65 år, eller

pensionen är vilande sådant handikappbidrag som nämns i 2 § 3 mom. lagen om handikappbidrag (124/1988). Betalning av vilande pension börjar på nytt, förutsatt att arbetet har upphört eller förvärvsinkomsterna har minskat så att personen i fråga inte längre anses få en skälig utkomst av sitt arbete. Anmälan om betalning av pension på nytt skall göras till pensionsanstalten två månader innan pensionen upphör att vara vilande. Om krav på betalning av en vilande pension inte har framställts, anses det utan särskilt beslut att pensionen upphört. Den vars invaliditetspension är vilande betraktas under denna tid inte som pensionstagare.

22 §

Om en pensionstagare, i vars hälsotillstånd ingen väsentlig förändring inträffat och som uppbär i 1 mom. avsedd full invaliditetspension som beviljats tills vidare, börjar förvärvsarbete och han av detta arbete anses få en skälig utkomst, betalas inte pension för tiden i arbete, utan pensionen lämnas vilande. Med full invaliditetspension likställs en pension vars belopp avviker från beloppet av full pension av orsaker som följer av 25 b §. Sådana i 26 § avsedda familje- och försörjningspensioner som en person uppbär beaktas inte vid avgörande av om han anses uppbära sådan full invaliditetspension som kan lämnas vilande. Pensionen kan lämnas vilande för en tid av minst sex och högst 24 månader.

Till en person vars pension har lämnats vilande enligt 4 mom. betalas för den tid

30 a §

Vårdbidrag betalas inte för den tid under vilken en person uppbär handikappbidrag som nämns i 22 § 5 mom.

39 §

För den som inte fyllt 18 år uppkommer rätten till invaliditetspension tidigast vid ingången av månaden efter den under vilken hans rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning upphörde. Den vars rehabilitering fortsätter när han fyller 18 år har inte heller rätt till pension förrän rehabiliteringen eller betalningen av rehabiliteringspenning upphört. Med avvikelse från vad som bestäms ovan kan pension dock beviljas en person som enligt gjorda utredningar inte anses ha möjligheter till

1.

Lag**om ändring av lagen om rehabiliteringspenning**

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen den 27 mars 1991 om rehabiliteringspenning (611/1991) 25 § 1 mom., 27 § 1 mom. och 31 §, av dessa lagrum 25 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1065/1994 och 31 § sådan den lyder i lag 1503/1995, samt fogas till 5 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1065/1994, ett nytt 4 mom., varvid de nuvarande 4 och 5 mom. blir 5 och 6 mom., till lagen en ny 5 a §, till 8 §, sådan den lyder delvis ändrad i nämnda lag 1503/1995, ett nytt 3 mom., till 9 §, sådan den lyder i lag 1654/1992, ett nytt 2 mom. samt till lagen en ny 17 a § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 §

Grunderna för beviljande av rehabilitering

För tiden för sådan i lagen om läroavtalsutbildning (1605/1992) avsedd läroavtalsutbildning som ordnas såsom rehabilitering kan rehabiliteringspenning med stöd av ett läroavtal betalas till den som är handikappad på det sätt som avses i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten. Därvid förutsätts att utbildningen är nödvändig enligt 4 §.

5 a §

Rehabiliteringspenning till unga för säkerställande av yrkesinriktad rehabilitering

För förebyggande av invaliditetspensionering och säkerställande av yrkesinriktad rehabilitering betalas rehabiliteringspenning, utan hinder av 7 § 3 mom., förutom i de situationer som nämns i 5 § även till unga personer som fyllt 16 år och är handikappade på det sätt som avses i 2 § lagen om rehabilitering som ordnas av folkpensionsanstalten, förutsatt att en personlig studie- och rehabiliteringsplan har uppgjorts. Rehabiliteringspenning i enlighet med denna paragraf betalas högst till utgången av den månad

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

under vilken mottagaren fyller 18 år. Om mottagaren när han fyller 18 år deltar i rehabilitering, fortsätter betalningen av rehabiliteringspenning till utgången av den månad under vilken den pågående rehabiliteringsperioden har löpt ut.

Den plan som avses i 1 mom. uppgörs tillsammans med den unga och hans vårdnadshavare som samarbete mellan den ungas hemkommun och vid behov andra sakkunnigmyndigheter. Den skriftliga planen sänds avgiftsfritt till folkpensionsanstalten för behandling av ansökan om rehabiliteringspenning.

Genom förordning bestäms närmare om de perioder som berättigar till rehabiliteringspenning samt om uppgörandet av studie- och rehabiliteringsplanen och om innehållet i denna plan.

8 §

Betalningstid

En handikappad ung person som inte fyllt 18 år och är berättigad till rehabiliteringspenning enligt 5 a § har rätt till rehabiliteringspenning även för tiden mellan rehabiliteringsperioder samt för den tid under vilken han väntar på ett rehabiliteringsbeslut eller på att rehabiliteringen skall börja. Rehabiliteringspenningen betalas då minskad med 20 procent. Närmare föreskrifter om grunderna för betalningen meddelas av folkpensionsanstalten.

9 §

Självrisktid

När rehabiliteringspenning som beviljats enligt 5 a § betalas för sådan i 8 § 3 mom. avsedd tid då klienten väntar på att rehabiliteringen skall börja, räknas självrisktiden från den första dagen under den period som beslutet om rehabiliteringspenning gäller.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

17 a §

Rehabiliteringspenning för unga handikappade

Rehabiliteringspenning som betalas enligt 5 a § utgör per dag en tjugofemtedel av 2 100 mark, om inte mottagaren av rehabiliteringspenning har rätt till en större rehabiliteringspenning enligt andra bestämmelser i denna lag.

25 §

Ansökan om förmåner

Rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning skall sökas hos folkpensionsanstalten. I samband med ansökan om rehabiliteringspenning skall rehabiliteringsbeslutet visas upp.

25 §

Ansökan om förmåner

Rehabiliteringspenning och rehabiliteringsunderstöd enligt prövning skall sökas hos folkpensionsanstalten. I samband med ansökan om rehabiliteringspenning skall rehabiliteringsbeslutet visas upp. *Det förutsätts dock inte att rehabiliteringsbeslutet visas upp, om rehabiliteringspenning söks med stöd av 5 a §.*

27 §

Betalning

Rehabiliteringspenning betalas efter rehabiliteringsperioden. Rehabiliteringspenningen för tiden för yrkesutbildning betalas månatligen i förskott. Närmare föreskrifter om betalningsförfarandet samt om de utredningar som behövs meddelas av folkpensionsanstalten.

27 §

Betalning

Rehabiliteringspenning betalas *betalningsperiodsvis* efter rehabiliteringsperioden *så, att den första betalningsposten omfattar de sex första vardagar för vilka rehabiliteringspenning betalas och varje följande betalningspost 25 vardagar.* Närmare föreskrifter om betalningsförfarandet samt om de utredningar som behövs meddelas av folkpensionsanstalten.

31 §

Indexjustering

En rehabiliteringspenning som bestäms enligt 14 eller 15 § skall årligen indexjusteras med iakttagande av 9 § 2 mom. första

31 §

Indexjustering

En rehabiliteringspenning som bestäms enligt 14, 15 eller *17 a §* skall årligen indexjusteras med iakttagande av 9 § 2 mom. för-

Gällande lydelse

meningen lagen om pension för arbetstagare.

Föreslagen lydelse

sta meningen lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1999.

Vad som bestäms i 5 § 4 mom. tillämpas bara på läroavtalsutbildning som börjar efter det att lagen trätt i kraft.

Vad som bestäms i 5 a § tillämpas inte på rehabiliteringspenning som betalas för rehabilitering som börjat före lagens ikraftträdande.

2.**Lag****om ändring av folkpensionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i folkpensionslagen av den 8 juni 1956 (347/1956) 20 § 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag 1487/1995, samt

fogas till 22 §, sådan den lyder i lagarna 697/1964 och 670/1985 samt i nämnda lag 1487/1995, nya 4 och 5 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir 6 mom., till 30 a §, sådan den lyder i lagarna 123/1988 och 979/1996, ett nytt 5 mom., varvid de nuvarande 5 och 6 mom. blir 6 och 7 mom., till 39 §, sådan den lyder i lagarna 705/1965, 572/1982, 214/1991, 564/1993 och 1502/1995 samt i nämnda lag 1487/1995, ett nytt 4 mom., varvid det nuvarande 4 mom. blir ett nytt 5 mom. i stället för det 5 mom. som upphävts genom nämnda lag 214/1991, som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

20 §

I folkpension betalas:

-
- 2) invaliditetspension:
- a) till en arbetsoförmögen person som inte har fyllt 65 år
 - b) i de fall som avses i 22 § 1 mom. och 22 b § i form av rehabiliteringsstöd till en arbetsoförmögen person som inte fyllt 65 år, eller
 - c) i de fall som avses i 22 a § i form av individuell förtidspension till en person som

20 §

I folkpension betalas:

-
- 2) invaliditetspension:
- a) till en arbetsoförmögen person som inte har fyllt 65 år, dock till den som inte har fyllt 18 år bara under de förutsättningar som anges i 39 § 4 mom.,
 - b) i de fall som avses i 22 § 1 mom. och 22 b § i form av rehabiliteringsstöd till en arbetsoförmögen person som inte har fyllt 65 år, eller

Gällande lydelse

har fyllt 58 men inte 65 år, eller

Föreslagen lydelse

c) i de fall som avses i 22 a § i form av individuell förtidspension till en person som har fyllt 58 men inte 65 år, eller

22 §

Om en pensionstagare, i vars hälsotillstånd ingen väsentlig förändring inträffat och som uppbär i 1 mom. avsedd full invaliditetspension som beviljats tills vidare, börjar förvärvsarbete och han av detta arbete anses få en skäligen utkomst, betalas inte pension för tiden i arbete, utan pensionen lämnas vilande. Med full invaliditetspension likställs en pension vars belopp avviker från beloppet av full pension av orsaker som följer av 25 b §. Sådana i 26 § avsedda familje- och försörjningspensioner som en person uppbär beaktas inte vid avgörande av om han anses uppbära sådan full invaliditetspension som kan lämnas vilande. Pensionen kan lämnas vilande för en tid av minst sex och högst 24 månader.

Till en person vars pension har lämnats vilande enligt 4 mom. betalas för den tid pensionen är vilande sådant handikappbidrag som nämns i 2 § 3 mom. lagen om handikappbidrag (124/1988). Betalning av vilande pension börjar på nytt, förutsatt att arbetet har upphört eller förvärvsinkomsterna har minskat så att personen i fråga inte längre anses få en skäligen utkomst av sitt arbete. Anmälan om betalning av pension på nytt skall göras till pensionsanstalten två månader innan pensionen upphör att vara vilande. Om krav på betalning av en vilande pension inte har framställts, anses det utan särskilt beslut att pensionen upphört. Den vars invaliditetspension är vilande betraktas under denna tid inte som pensionstagare.

30 a §

Värdbidrag betalas inte för den tid under vilken en person uppbär handikappbidrag som nämns i 22 § 5 mom.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

39 §

För den som inte fyllt 18 år uppkommer rätten till invaliditetspension tidigast vid ingången av månaden efter den under vilken hans rätt till rehabiliteringspenning enligt lagen om rehabiliteringspenning upphörde. Den vars rehabilitering fortsätter när han fyller 18 år har inte heller rätt till pension förrän rehabiliteringen eller betalningen av rehabiliteringspenning upphört. Med avvikelse från vad som bestäms ovan kan pension dock beviljas en person som enligt gjorda utredningar inte anses ha möjligheter till yrkesinriktad rehabilitering eller vars yrkesinriktade rehabilitering har avbrutits eller upphört som resultatlös på grund av sjukdom.

Med avvikelse från vad som är stadgat i 3 mom. begynner rätt till invaliditetspension vid ingången av månaden efter den under vilken arbetsförmågan inträtt, om den försäkrade blivit arbetsförmögen medan han uppburit arbetslöshetspension. Detsamma gäller försäkrad som medan han uppbär frontmannapension blivit arbetsförmögen och därvid uppburit arbetslöshetspension enligt lag, stadgande eller bestämmelse som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/61) eller enligt lagen om sjömanspensioner (72/56).

Med avvikelse från vad som bestäms i 3 mom. uppkommer rätten till invaliditetspension vid ingången av månaden efter den under vilken arbetsförmågan inträtt, om den försäkrade blivit arbetsförmögen medan han uppburit arbetslöshetspension. Detsamma gäller en försäkrad som medan han uppbär frontmannapension blir arbetsförmögen och därvid uppbär arbetslöshetspension enligt någon lag eller bestämmelse som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/1961) eller enligt lagen om sjömanspensioner (72/1956).

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 1999.

Vad som bestäms i 39 § 4 mom. tillämpas inte på den vars rätt till pension uppkommit före denna lags ikraftträdande.